

Geneza i działalność Centrum Wyszkożenia Kawalerii w Grudziądzu¹

Renata Urban

Fotografia 1. Gen. dyw. Stefan de Castenedolo Kasprzycki — pierwszy komendant (1920-1927) Centralnej Szkoły Jazdy w Grudziądzu. MSiT, sygn. A 12b/20.

Powstanie i organizacja szkoły

Na podstawie rozkazu Ministra Spraw Wojskowych z 15 sierpnia 1920 roku połączono wszystkie dotychczas istniejące szkoły w jedną, działającą pod nazwą Centralna Szkoła Jazdy z siedzibą w Grudziądzu. W jej skład weszły: Oficerska Szkoła Jazdy z Garwolina (w marcu 1920 roku przeniesiona do Grudziądza), Oficerska Szkoła Jazdy ze Starej Wsi oraz Oficerska Szkoła Jazdy i Centralna Szkoła Podoficerów Jazdy z Przemyśla. Grudziądzka szkoła została zorganizowana na wzór francuskiej szkoły kawalerii w Saumur, jednej z najstarszych tego typu, cieszącej się uznaniem w całej Europie. Komendaturę powierzono płk. Stefanowi de Castenedolo Kasprzyckiemu (fot. 1). Jego zastępcą został płk Stefan Malinowski, a szefem ekwitacji — płk Aleksander Poraj-Żakiej².

Nowo utworzona Centralna Szkoła Jazdy w Grudziądzu przyjęła zadanie szkolenia kandydatów na oficerów służby stałej jazdy, najpierw na trzyipółmiesięcznych, a potem na dziewięcio- i dziesięciomiesięcznych tzw. wojennych kursach, w utworzonym Szwadronie Szkolnym Podchorążych. Dowódcą szwadronu był początkowo mjr Witold Engel z 1. Pułku Szwoleżerów, a od 1921 roku - mjr Antoni Szuszkiewicz z 12. Pułku Ułanów. CSJ prowadziła również szkolenie i doskonalenie na różnego

1 Szerzej na temat Centrum Wyszkożenia Kawalerii zob. L. Kukawski, J.S. Tym, T. Wójcik, Kawaleryjska Alma Mater w Grudziądzu 1920—1939. Zarys dziejów, Fundacja na Rzecz Tradycji Jazdy Polskiej w Grudziądzu, Grudziądz 2008, ss. 584.

2 WBH-CAW, Inwentarz Szkół Wojskowych, k. 41.

rodzaju kursach zarówno dla oficerów, jak i podoficerów jazdy. Tego typu skrócone kursy dla kandydatów na oficerów służby stałej jazdy trwały do połowy 1922 roku. Ukończyło je łącznie 371 podporuczników³.

Ten pierwszy, ponad dwuletni okres funkcjonowania szkoły był etapem poszukiwania i tworzenia stałych form organizacyjnych szkolenia przyszłych oficerów jazdy. W sierpniu 1921 roku podjęto decyzję o rozpoczęciu reform dostosowujących wyszkolenie do warunków czasu pokoju. Od stycznia 1923 roku wprowadzono pokojowy etat Centralnej Szkoły Jazdy, a w związku ze zmianą nazewnictwa formacji konnych z „jazdy” na „kawaleria” (kwiecień 1923 r.) szkoła otrzymała nazwę: Centralna Szkoła Kawalerii (dalej: CSK). W 1925 roku, na mocy rozkazu MSWojsk. z 11 listopada, nastąpiła w Polsce reorganizacja szkolnictwa wojskowego i przystąpiono do tworzenia obozów wyszkolenia. Zgodnie z nową strukturą, grudziądzką szkołę przemianowano na Obóz Szkolny Kawalerii (dalej: OSK) (fot. 2).

Fotografia 2. Brama główna do koszar Obozu Szkolnego Kawalerii w Grudziądzu (1925 r.). Fundacja na Rzecz Tradycji Jazdy Polskiej w Grudziądzu.

W jej obrębie funkcjonowały następujące szkoły i kursy:

- Oficerska Szkoła Kawalerii,
- Szkoła Podchorążych Rezerwy,
- Kurs Oficerów Sztabowych,
- Kurs Dowódców Szwadronów,
- Kurs Instruktorów Jazdy Konnej,
- Kurs Taktyczny Samochodów Pancernych,
- Kurs Oficerów Lekarzy Weterynarii,
- Kurs Podoficerów Ujeżdżaczy Koni.

³ S. Radomyski (oprac.), *Zarys historii Szkoły Podchorążych Kawalerii...*, s. 2-3.

Poza tym funkcjonowała tzw. Grupa Przygotowawcza Sportu Konnego, której głównym zadaniem było przygotowanie odpowiedniej liczby jeźdźców i koni do udziału w zawodach sportowych w kraju i za granicą⁴.

Na mocy rozkazu Ministra Spraw Wojskowych z 1 czerwca 1928 roku, ukształtowała się ostateczna forma i nazwa szkoły - Centrum Wyszkożenia Kawalerii (dalej: CWK), która przetrwała niezmiennie aż do wybuchu drugiej wojny światowej (fot. 3). Natomiast jeszcze dwukrotnie, w latach 1932 i 1939, reorganizowano szkołę w kierunku rozwoju sportu jeździeckiego, rozbudowując kursy jazdy konnej i Szkołę Jazdy Konnej oraz tworząc stałą Grupę Sportu Konnego, składającą się z trzech działów: skoków przez przeszkody, Wszechstronnego Konkursu Konia Wierzchowego oraz stajni wyścigowej⁵.

Fotografia 3. Jubileusz 15-lecia istnienia Centrum Wyszkożenia Kawalerii -uroczystości na błoniach nad Wisłą w Grudziądzu. NAC, sygn. 3/1/0/7/822.

Zgodnie z zarządzeniem MSWojsk., Szkoła Jazdy Konnej zapewniała „utrzymanie jazdy konnej w wojsku na należyłym poziomie przez produkowanie instruktorów i podinstruktorów jazdy konnej oraz ujeżdźaczy koni remontowych dla wszystkich szkół wojskowych i oddziałów kawalerii”⁶. Zadaniem szkoły było również przygotowanie jeździeckich grup reprezentacyjnych na zawody międzynarodowe i igrzyska olimpijskie, a także wyszkolenie przydzielonych młodych koni remontowych.

4 Z teki dokumentów i pamiątek historycznych. Centrum Wyszkożenia Kawalerii w Grudziądzu, „Przegląd Kawalerii i Broni Pancerniej” 1962, nr 4 (25), s. 33.

5 R. Urban, Sport jeździecki w działalności Centrum Wyszkożenia Kawalerii w Grudziądzu (1920— 1939), w: Z. Dziubiński (red.), Akcjologia sportu, Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2001, s. 348.

6 WBH—CAW, Depart. Kaw. MSWojsk., sygn. I 300.30.109; dotyczy: Organizacji Szkoły Kawalerii na stopie pokojowej.

Grupa Reprezentacyjna Sportu Konnego powstała na stałe dopiero w marcu 1936 roku. W jej skład weszli wybitni jeźdźcy - oficerowie zajmujący etatowe stanowiska w CWK lub też bez względu na rodzaj broni, mający przydział służbowy poza CWK oraz konie reprezentacyjne. Do grupy tej należały: konie skarbowe, oficerskie konie własne i służbowe⁷, a także konie wypożyczone władzom wojskowym przez instytucje sportowe względnie osoby prywatne. O zaliczeniu danego jeźdźcy lub konia do grupy reprezentacyjnej decydował, na wniosek Komendanta CWK, szef Departamentu Kawalerii Ministerstwa Spraw Wojskowych⁸.

Kadra Szkoły

W czasie dziewiętnastu lat istnienia grudziądzkiej szkoły funkcję jej komendantów pełnili kolejno:

— 1920-1927 — gen. bryg. Stefan de Castenedolo Kasprzycki (od 1924 r. — gen. dyw.), dowodził Centralną Szkołą Jazdy (później Kawalerii) i Obozem Szkolnym Kawalerii w najtrudniejszym okresie kształtowania form organizacyjnych szkoły oraz konstruowania nowoczesnych programów szkolenia wojskowego,

— 1927—1935 — płk inż. Zygmunt Podhorski - objął kierownictwo Obozu Szkolnego Kawalerii po odejściu w stan spoczynku gen. dyw. S. Kasprzyckiego, następnie był pierwszym komendantem Centrum Wyszkozenia Kawalerii (w jego ostatecznej formie),

— 1936—1938 — płk dypl. Józef Marian Smoleński - dowodził CWK w okresie jego największego rozkwitu, w tym czasie grupa zajmująca się sportem wyczynowym została wyodrębniona w niezależną komórkę strukturalną jako Grupa Sportu Konnego,

— 1938—1939 — płk Tadeusz Komorowski - kierował CWK w trudnym okresie napięcia międzynarodowego i przygotowań do wojny, doprowadził do rozformowania szkoły w ostatnich dniach sierpnia 1939 roku i przeniesienia jej do ośrodka zapasowego w Garwolinie⁹.

Szkolenie bojowe i taktyczne traktowane było na równi z jeździeckim i stanowiło całokształt wyszkolenia oficera kawalerzysty. Wszelkimi zagadnieniami dotyczącymi jeździectwa zajmował się w grudziądzkiej szkole główny instruktor jazdy konnej, zwany szefem ekwitacji. Podlegał on bezpośrednio komendantowi CWK oraz dyrektorowi nauk jako jego zastępcy. Głównym zadaniem szefa ekwitacji było ko ordynowanie wyszkolenia jeździeckiego w poszczególnych jednostkach CWK, przydzielanie do nich instruktorów jazdy konnej oraz kontrolowanie całości wyszkolenia jeździeckiego na wszystkich szczeblach.

Funkcje głównych instruktorów jazdy konnej w Grudziądzu pełnili:

- 1920—1925 — płk Franciszek Adamovich de Csepin,
- 1925—1927 — ppłk Jan Kossak,
- 1927—1930 — mjr Dymitr Ekse,
- 1930—1931 — mjr Edmund Chojecki,
- 1931—1935 — mjr Michał Antoniewicz,
- 1935—1939 — mjr Adam Królikiewicz¹⁰.

7 Konie skarbowe — to konie wojskowe, będące własnością skarbu państwa, należały do nich: konie remontowe i konie służbowe; oficerskie konie własne — to konie stanowiące własność oficerów, ale będące pod zarządem władz wojskowych; oficerskie konie służbowe — to konie wierzchowe, przydzielone do użytku służbowego oficerom uprawnionym do ich używania. Zob. Administracja wojskowymi końmi, Warszawa 1935, s. 3—4.

8 WBH—CAW, Depart. Kaw. MSWojsk., sygn. I 300.30.109; dotyczy: Organizacji Szkoły Kawalerii na stopie pokojowej.

9 Kawaleryjska stolica (14) — Gen. Stefan Kasprzycki, „Ilustrowany Kurier Polski” 1989, nr 107, s. 5; Kawaleryjska stolica (15) — Gen. Zygmunt Podhorski, tamże, nr 113, s. 5; Kawaleryjska stolica (16) — Trzeci komendant CWK, tamże, nr 119, s. 5; Kawaleryjska stolica (17) — Gen. Tadeusz Komorowski, tamże, nr 130, s. 5.

10 J. Kapuściński, Centrum Wyszkozenia Kawalerii, cz. IV, Szkoła Jazdy Konnej, dodatek do „Przeglądu Kawalerii i Broni

Przyszłe kadry instruktorskie tworzyli absolwenci Kursów Jazdy Konnej, przekształconych w 1931 roku w etatową jednostkę CWK pod nazwą Szkoła Jazdy Konnej. W początkowym okresie (do 1931 r.) szef ekwitacji pełnił jednocześnie funkcję komendanta Kursów Jazdy. Po oficjalnym powstaniu Szkoły Jazdy jej dowódcą był zastępca szefa ekwitacji (w latach 1931-1935 funkcję tę pełnił mjr Józef Trenkwald). W 1935 roku przyjęto pierwotną koncepcję, według której Komendę Szkoły Jazdy i stanowisko głównego instruktora pełniła ta sama osoba (w latach 1935-1939 był to mjr Adam Królikiewicz)¹¹.

Fotografia 4. Stajnie w Centrum Wyszkolenia Kawalerii w Grudziądzu/ Fundacja na Rzecz Tradycji Jazdy Polskiej w Grudziądzu.

Baza materialna

Początkowo Centralna Szkoła Jazdy została ulokowana w pruskiej koszarach artylerii przy ul. Lipowej (obecnie Legionów). W grudniu 1920 roku przydzielono jej zespół koszarowy przy ul. Warszawskiej (gen. Józefa Hallera), potem — przy ul. Chełmińskiej, od jej wschodniej strony, a w 1926 roku — także od strony zachodniej. W ten sposób szkoła zajmowała cztery zespoły koszarowe: Bolesława Śmiałego, Świętopelka, ks. Józefa Poniatowskiego oraz Przemysława. Wymagały one - co prawda - gruntownego remontu, wymiany okien i odnowienia wnętrza sal, ale w pełni zaspokajały wymagania nieustannie rozwijającej się placówki.

CWK w Grudziądzu, zajmujące potężny pod względem powierzchni kompleks koszar w południowej części miasta, należało do największych wówczas tego typu uczelni w Europie. Ze względu na charakter szkoły najczęściej miejsca zajmowały stajnie (fot. 4-5). Mieściły one około dwóch tysięcy koni, siodła, uprząże i furaż.

W CWK było pięć dużych stajni. Konieczny był także ambulans weterynaryjny (nie tyle pomieszczenia związane z leczeniem, co z podkuwaniem koni). W trzech kuźniach zatrudnionych było trzydziestu

Pancernej” 1982, nr 13 (105/106), s. 263-264.

11 L. Kukawski, Z dziejów polskiego jeździectwa. Grudziądz, „Konie i Rumaki” 1995, nr 21, s. 30.

kowali.

Do trenowania koni niezbędne były kryte obiekty. Początkowo w CWK były dwie ujeżdżalnie: pierwsza murowana o wymiarach 60 x 17 m nosiła imię króla Jana III Sobieskiego, druga (większa) — o wymiarach 84 x 17 m — była wykonana z drewna. Obie ujeżdżalnie były stare, nieogrzewane i w porównaniu z podobnymi obiektami w innych europejskich szkołach stosunkowo małe (np. ujeżdżalnia w Szkole Kawalerii w Hanowerze miała wymiary 150 x 25 m). Z tego powodu w 1938 roku rozpoczęto w CWK budowę nowej, większej i bardziej nowoczesnej ujeżdżalni, a także dalszych stajni¹².

Fotografia 5. Stajnia (wew.) w Centrum Wyszkozenia Kawalerii. Muzeum im. ks. dr. W. Łęgi w Grudziądzu.

W CWK stworzono sprzyjające warunki do szkolenia młodych adeptów sztuki jeździeckiej. Znajdowały się tam duże place apelowe, boiska sportowe, ujeżdżalnie, konowiązy i parcoursy, także tereny do ćwiczeń w polu (fot. 6—7). Większość z nich odbywała się na rozległym piaszczystym obszarze nazywanym „Saharą”, który doskonale nadawał się nawet do szarży. Za nim w Lesie Rudnickim, zwanym przez elewów „Małpim Gajem”, usytuowany był tor przeszkód oraz szkolna strzelnica. „Sahara” łączyła się z pagórkowatym poligonem saperów, a dalej z wysoką skarpą spadającą do Wisły. Tam ćwiczone strome zjazdy i podjazdy.

Strzelnica bojowa znajdowała się w obrębie placu ćwiczeń w pobliskiej miejscowości Grupa, gdzie organizowane były większe ćwiczenia taktyczne. Naturalne ukształtowanie powierzchni i rozległy obszar, jaki zajmowała szkoła, stwarzały bardzo korzystne warunki do szkolenia kawaleryjskiego, a przede wszystkim do doskonalenia umiejętności jeździeckich¹³.

12 Kawaleryjska stolica (3) — CWK małym miasteczkiem, „Ilustrowany Kurier Polski” 1989, nr 43, s. 5.

13 R. Urban, Centrum Wyszkozenia Kawalerii w Grudziądzu — osiągnięcia polskich jeźdźców w latach 1920—1939, Instytut Wychowania Fizycznego Gorzów Wlkp. Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu, Gorzów Wlkp. 1996, s. 49—50.

Fotografia 6. Teren ćwiczeń w Centralnej Szkole Jazdy — później Centrum Wyszkozenia Kawalerii. Muzeum im. ks. dr. W. Łęgi w Grudziądzu.

Fotografia 7. Centrum Wyszkozenia Kawalerii w Grudziądzu — ośrodek przygotowań polskich jeźdźców przed igrzyskami olimpijskimi. Muzeum im. ks. dr. W. Łęgi w Grudziądzu.

Działalność sportowa CWK

W programie działalności Centralnej Szkoły Jazdy sporty konne odgrywały szczególną rolę. Wzorem europejskich szkół kawaleryjskich, głównym zadaniem grudziądzkiego ośrodka było przygotowanie kadr jeździeckich do zawodów sportowych.

W 1922 roku, na dwa lata przed igrzyskami olimpijskimi w Paryżu, po raz pierwszy powołano Grupę Przygotowawczą Sportu Konnego (fot. 8). W grudniu tego roku (1922) Ministerstwo Spraw Wojskowych rozesłało do pułków rozkazy, wzywające wyznaczonych oficerów do stawienia się

w Grudziądzu w celu podjęcia przygotowań do udziału w igrzyskach oraz innych zawodach w kraju i za granicą, będących kwalifikacją olimpijską. Opiekę nad grupą powierzono płk. Sergiuszowi Zahorskiemu oraz płk. Franciszkowi Adamovichowi de Csepin, zaś funkcję instruktora jazdy — por. Leonowi Konowi. O ile wezwani oficerowie, zgodnie z rozkazem, stawili się w Grudziądzu, to koni zakwalifikowanych do Grupy Olimpijskiej jeszcze przez długi czas macierzyste pułki nie chciały udostępnić. Polacy dysponowali wówczas stosunkowo słabym materiałem końskim, często nieznanym pochodzenie konia i w porównaniu z krajami europejskimi wypadali wyjątkowo niekorzystnie. Z tego powodu ważne było wyszukanie jak najlepszych koni z pułków stacjonujących w kraju i pozyskanie ich dla Grupy Olimpijskiej¹⁴.

Fotografia 8. Por. Kazimierz Szosland na koniu Laik (1923 r.) — reprezentant Grupy Olimpijskiej podczas przygotowań do igrzysk olimpijskich w Paryżu w 1924 roku. MSiT, sygn. A 12a/10.

Grupa Przygotowawcza Sportu Konnego, potocznie nazywana Grupą Olimpijską, funkcjonowała w ramach Szkoły Jazdy. Formowana była doraźnie przed większymi zawodami sportowymi i igrzyskami olimpijskimi. Stan taki był bardzo niekorzystny, nie było możliwości zachowania ciągłości szkolenia, co zwłaszcza w późniejszym okresie wpłynęło negatywnie na wyniki sportowe. Główny skład grupy tworzyli instruktorzy jazdy konnej CWK, a uzupełniano ją wyróżniającymi się jeźdźcami z pułków. Powoływano ich na okres kilku bądź kilkunastu tygodni przed zawodami, celem doszlifowania formy i ostatecznej kwalifikacji do zespołu reprezentacyjnego. Jedynie szkolenie zespołu olimpijskiego trwało dwa lata¹⁵.

W latach 1923—1929 polska reprezentacja jeździecka odnosiła liczne sukcesy na arenie

14 WBH-CAW, Depart. Kaw. MSWojsk., sygn. I 300.30.192; dotyczy: Projektu utworzenia Grupy Olimpijskiej na igrzyska 1924 r.

15 R. Urban, Sport jeździecki w działalności Centrum Wyszkozenia Kawalerii w Grudziądzu..., s. 349.

międzynarodowej, zdobywając medale olimpijskie oraz wielokrotnie Puchary Narodów (fot. 9). Jednak począwszy od 1929 roku Polacy zaczęli ponosić porażki na międzynarodowych zawodach. Przyczyn upatrywano w błędnym szkoleniu jeździeckim, zaniedbywaniu gruntowego ujeżdżenia, w niskiej klasie krajowych koni, niezdolnych do pokonywania coraz wyższych przeszkód konkursowych i wreszcie w niewłaściwej polityce formowania drużyn reprezentacyjnych. Po blisko dziesięciu latach funkcjonowania, w CWK nadal nie została stworzona stała jednostka organizacyjna, zajmująca się systematycznym i planowym szkoleniem. Zawodników powoływano doraźnie, bezpośrednio przed zawodami i szkolono tylko w konkurencji, w której mieli uczestniczyć. Brak stałej drużyny reprezentacyjnej utrudniał jednolity kierunek szkolenia — na proces ten niekorzystnie wpływały także częste zmiany szefów wyszkolenia w Grudziądzu. Poza tym szwankowała gospodarka końmi. Zdolniejsze, wykazujące predyspozycje do skoków, nadmiernie eksploatowane w młodym wieku często traciły energię i zapał, odmawiając wykonywania skoków. Istotne znaczenie miało również to, że od początku lat trzydziestych kawaleria dysponowała przede wszystkim końmi z hodowli krajowej — młode i niedoświadczone, potrzebowały dłuższego treningu i przygotowania do udziału w zawodach międzynarodowych¹⁶.

Fotografia 9. Polscy jeźdźcy w Centralnej Szkole Jazdy w Grudziądzu (ok. 1924 r.) -od lewej: por. Adam Królikiewicz, por. Zdzisław Dziadulski, por. Michał Antoniewicz, por. Henryk Dobrzański, por. Edmund Chojecki, kpt. Michał Toczek, por. Kazimierz Szosland, instruktor grupy por. Leon Kon. MSiT, sygn. F 63/5.

Sytuacja uległa zmianie w 1936 roku. Po igrzyskach olimpijskich w Berlinie, na których reprezentacja

16 Tamże, s. 350.

narodowa wywalczyła drużynowo srebrny medal w WKKW, polskie jeździectwo weszło w nowy, pomyślny etap rozwoju, a kryzys z lat 1929—1934 został zażegnany. Na wniosek szefa Departamentu Kawalerii, płka Piotra Skuratowicza, Ministerstwo Spraw Wojskowych zezwoliło na stworzenie w CWK stałej Grupy Przygotowawczej Sportu Konnego. Rozkazem Ministerstwa Spraw Wojskowych z 15 kwietnia 1937 roku jej organizacja została zakończona nadaniem zespołowi pełnej samodzielności.

Kierownictwo Grupy powierzono mjr. Kazimierzowi Szoslandowi, który podlegał wprost wiceministrowi Spraw Wojskowych - gen. bryg. Januszowi Głuchowskiemu. Asystentem mjra Szoslanda został kpt. artylerii konnej Jan Mickunas, absolwent Centrum Wyszkozenia Artylerii w Toruniu (pierwsza lokata na roku), jeden z najlepszych absolwentów Wyższego Kursu Instruktorów Jazdy Konnej w Grudziądzu¹⁷, oraz rtm. Bolesław Pieczyński¹⁸.

Grupa Sportu Konnego posiadała na własność zaledwie dziesięć koni, z których nie wszystkie można było uznać za klasowe. Szef Departamentu Kawalerii Ministerstwa Spraw Wojskowych wystosował do wszystkich pułków apel o oddanie najlepszych koni do Grudziądza. Stworzono również zapas młodych koni wśród dojezdków wyróżniających się pochodzeniem i zdolnościami skokowymi¹⁹.

Zwrócono wówczas szczególną uwagę na systematyczną pracę zarówno w ujeżdżeniu, jak i pokonywaniu przeszkód, a także w biegach terenowych. Nowa polityka w szkoleniu sportowym szybko przyniosła pozytywne rezultaty w postaci zwycięstw polskich jeźdźców w najtrudniejszych zawodach międzynarodowych. CWK w Grudziądzu odegrało w okresie międzywojennym decydującą rolę w szkoleniu i przygotowaniu, ale przede wszystkim w osiągnięciach narodowej reprezentacji w zawodach jeździeckich w kraju i za granicą. Dorobek 4 medali olimpijskich (2 srebrne i 2 brązowe), 17 zdobytych Pucharów Narodów oraz 14 drugich i 8 trzecich miejsc w tych najważniejszych zawodach był tego wymownym dowodem²⁰.

Konkursy hipiczne nie były jedyną konkurencją jeździecką uprawianą w CWK. Do tradycji szkoły należały różnego rodzaju biegi myśliwskie, z których najważniejszy był bieg w dniu św. Huberta (3 listopada) — patrona jeźdźców i myśliwych, tzw. Hubertus - wieńczący sezon polowań i biegów. Biegi w Grudziądzu zapoczątkował pierwszy szef ekwitacji — płk Franciszek Adamovich de Csepin, który znany był jako bardzo odważny jeździec terenowy. Dzięki niemu biegi myśliwskie zyskały powszechne uznanie i organizowane były w CWK w całym okresie międzywojennym. Brali w nich udział nie tylko oficerowie szkoły, ale także członkowie Pomorskiego Towarzystwa Zachęty do Hodowli Koni w Grudziądzu oraz amazonki, członkinie sekcji jeździeckiej Rodziny Wojskowej²¹.

Szczyt popularności biegi osiągnęły w latach 1937—1939. Dzięki uprzejmości hr. Alfreda Potockiego z Łańcuta, kursanci Szkoły Jazdy Konnej i Grupy Sportu Konnego przyjmowani byli w jego posiadłości, gdzie doskonalili umiejętności, uczestnicząc w organizowanych tam polowaniach par force²². Tradycyjny grudziądzki bieg św. Huberta, po raz pierwszy z psami, odbył się 3 listopada 1937 roku. Bieg poprowadził ówczesny komendant CWK, płk Józef Smoleński. Brał w nim udział szef Departamentu Kawalerii Ministerstwa Spraw Wojskowych - płk Piotr Skuratowicz, wszyscy oficerowie CWK oraz zaproszeni goście z garnizonu Grudziądz i miasta, m.in. gen. w st. spocz. Kazimierz Ładoś²³.

Od wiosny 1938 roku CWK posiadało już własną psiarnię. W jej założeniu dopomógł 5. Pułk Strzelców

17 Relacja ustna Wojciecha Mickunasa, syna Jana Mickunasa, z 10 września 2020 r.

18 R. Urban, Centrum Wyszkozenia Kawalerii w Grudziądzu..., s. 56.

19 WBH-CAW, Depart. Kaw. MSWojsk., sygn. I 300.30.188; dotyczy: Uruchomienia Grupy Sportu Konnego.

20 W. Domański, Polacy w Pucharach Narodów, część I do 1939 r., „Koń Polski” 1982, nr 2, s. 22.

21 J. Kapuściński, Centrum Wyszkozenia Kawalerii..., s. 270.

22 Polowania par force - organizowane w Polsce od połowy XIX w., na wzór angielski na importowanych z Anglii lub Irlandii hunterach z angielskimi sforami psów wybranych ras: bloodhound, staghound, foxhound, beagle i harrier; uczestnicy polowań par force ubrani byli w tradycyjne czerwone fraki, białe bryczesy, czarne długie buty z żółtymi wyłogami i czarne cylindry. Zob. Wielka encyklopedia powszechna PWN, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1965, s. 477.

23 J. Kapuściński, Centrum Wyszkozenia Kawalerii., s. 271-272.

Konnych oraz hr. A. Potocki, który przekazał szkole 23 dorosłe foxhoundy i 13 szczeniąt. Po raz pierwszy sfera ta wystąpiła 15 października 1938 roku podczas promocji podchorążych, w której uczestniczył - jako gość honorowy - Generalny Inspektor Sił Zbrojnych - Marszałek Polski Edward Rydz-Śmigły. W polowaniu wzięło wówczas udział około 200 jeźdźców cywilnych i wojskowych, wśród nich generałowie, inspektorzy armii, dowódcy kawalerii oraz nowo mianowani podporucznicy. Prowadzenie biegu objął gen. dyw. Juliusz Rómmel (brat sławnego jeźdźca, olimpijczyka Karola Rómmla)²⁴.

W CWK dużą popularnością cieszyły się również gonitwy na torach, zwłaszcza z płotami i przeszkodami. Do utworzonej w 1936 roku Grupy Przygotowawczej Sportu Konnego, posiadającej początkowo dwie stajnie (skoczków i koni typowanych do WKKW), w 1938 roku dołączono trzecią - wyścigową. Jej kierownictwo objął rtm. Bolesław Pieczyński z 16. Pułku Ułanów, a trenerami zostali por. Tadeusz Wojnarowski z 9. Pułku Ułanów oraz por. Leon Burniewicz z 1. Pułku Artylerii Lekkiej²⁵.

Jazdę wyścigową zrównano w prawach z jazdą konkursową i WKKW. W lutym 1939 roku wydany został „Dodatek A” do Regulaminu sportu konnego w wojsku z 1933 roku, którym normowano zasady udziału oficerów i koni w wojskowych i dżentelmeńskich gonitwach z przeszkodami oraz biegach na przełaj na torach publicznych. W dokumencie tym podkreślono, że wyścigi bardziej niż jakikolwiek inny sport rozwijają „(...) odwagę, zimną krew, pogardę niebezpieczeństwa i ducha walki”²⁶.

W CWK grywano również w polo. Chociaż gra w piłkę konno nie zyskała w Polsce zbyt dużej popularności, to jednak za sprawą gen. bryg. Stanisława Sochaczewskiego znalazła uznanie w Grudziądzu. W 1928 roku Sochaczewski dostarczył do CWK niezbędny sprzęt i zapoznał zainteresowanych z zasadami tej gry. W meczach polo uczestniczyli przede wszystkim instruktorzy jazdy: ppłk Karol Rómmel, rtm.: Michał Antoniewicz, Adam Królikiewicz, por.: Zdzisław Kawecki, Seweryn Kulesza, Henryk Roycewicz, Siemieński, Stefan Starnawski, Jan Strzałkowski i Kazimierz Szosland. Ekipa CWK nigdy nie występowała na zewnątrz jako drużyna reprezentacyjna, ponieważ polo traktowano jako dodatkowy rodzaj sportu konnego, uprawiany dla przyjemności²⁷.

Od 1938 roku, kiedy reprezentanci trzech stajni Grupy Przygotowawczej Sportu Konnego zaczęli odnosić znaczące sukcesy, Ministerstwo Spraw Wojskowych czyniło nieustające starania, aby zapewnić im najlepsze konie. Dlatego też szef Departamentu Kawalerii wystosował apel do wszystkich pułków kawalerii i artylerii konnej o oddanie wyróżniających się koni do Grupy Sportu. W przypadku, gdy koń był własnością oficera, kierownik Grupy miał prawo wystąpić z wnioskiem o wykupienie go. Apel szefa Departamentu odniósł pozytywny skutek i kilka dobrej klasy koni zasiliło grudziądzkie stajnie. W 1939 roku grupa miała do dyspozycji ponad 100 koni sportowych. Pozwalało to myśleć ze spokojem o przyszłości i kolejnych sukcesach jeździectwa polskiego w świecie sportowym. W tym czasie rozpoczęto również przygotowania ekipy narodowej do udziału w igrzyskach w Helsinkach w 1940 roku²⁸.

Rozkaz Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych o mobilizacji alarmowej na wypadek wojny dotarł do Grudziądza w nocy z 23 na 24 sierpnia 1939 roku. Centrum Wyszkozenia Kawalerii zostało ewakuowane do Garwolina. Rozkazem płka Adama Zakrzewskiego 15 września 1939 roku nastąpiło formalne rozwiązanie CWK jako samodzielnej jednostki wojskowej. Zgodnie z planami mobilizacyjnymi, ułani z CWK nie bronili swojego garnizonu, gdyż nie była to jednostka liniowa. Ich zadaniem było wzmocnienie innych pułków kawaleryjskich, zwłaszcza rezerwowych²⁹.

24 P. Ugniewski, Sport jeździecki w Wojsku Polskim 1921—1939, „Koń Polski” 1989, nr 3, s. 13-14.

25 R. Urban, Sport jeździecki w działalności Centrum Wyszkozenia Kawalerii w Grudziądzu..., s. 352.

26 WBH-CAW, Depart. Kaw. MSWojsk., sygn. I 300.30.191; dotyczy: Udziału w wyścigach koni stajni wyścigowej CWK; Z. Bielecki, Sport jeździecki w broniach konnych w okresie międzywojennym, „Koń Polski” 1974, nr 4, s. 45.

27 F. Szystowski, „Polo” w Polsce w okresie międzywojennym 1921—1935, „Przegląd Kawalerii i Broni Pancerniej” 1972, nr 9 (67), s. 177.

28 J. Kapuściński, O sporcie konnym, „Przegląd Kawalerii i Broni Pancerniej” 1979, nr 12 (94), s. 419-422.

29 J. Krzyś, Centrum Wyszkozenia Kawalerii w 1939 roku, „Gazeta Grudziądzka” 1999, 6 sierpnia, s. 8.